

A bajnok

Csikorogva megállt egy taxi. Az utas előrebukott az ülésről, és fejét beverte a szélvédő üvegbe. A sofőr későn vette észre, hogy az úttest közepén áll valaki, s a mankójával integet. Mialatt a gumik fültépően nyúzódtak, a taxis úgy érezte, menthetetlenül elgázolja a mankóst. Am az aszfalt száraz volt; az abroszok jónak bizonyultak.

A mankós férfi macskaügyes-séggel félreugrott, és elnyelte a sötétség. A fényszórók sugarnyalába csak a szürke, gödrös utat mutatta. A taxis kában meredt maga elé, s finom remegés járta át. Aztán az árokparton lassan felderengett a mankós alakja. Beszölt a vezetőnek:

— Vigyél el a Mirtusz utcába!

— Nem esett baja?

— Vicelsz, apukám?! Így szoktam taxit fogni.

— Nem félti az életét?

— Inkább ti féltétek! Sose akartok felvenni. Rohadt alakok vagytok mindnyájan.

Látszott, hogy alaposan felöntött a garatra. De a sofőr megsajnálta. Mankóval nagyon megszécsze meg a Mirtusz utca. Megker-

székre. Felkapta mankóit, és elindult a mellékhelyiség felé.

— Jó vagyok? — fordult vissza büszkén.

— Jó vagy, Laci! — kiabálták többen. Valaki tapsolt is.

— Laci a régi — mondta ő, a rokkant.

A felszolgáló hozta az italokat. A taxishoz hajolt:

— Ismeri?

— Most vettem fel. Egyszerűen elém ugrott.

— Vigyázzon vele! Elég enynyi?

A sofőr felhajtotta a jaffát, és másik utasához fordult:

— Mehetünk?

— En maradó. Nekem már mindegy.

— Jobb lenne, ha hazamenne.

— Dehogy. Itt legalább társaságban vagyok.

— A taxiórában pedig egy százás. Legalább.

A fiú odaadott egy százast. A sofőr kinézett a félig nyitott ajtón át a sötétségbe. Kocsija ott állt épségben a bejáratnál, visszaverődött róla a vendéglő neonreklámjának kékes fénye. Eközben odasettenkedett a taxishoz egy loboncos hajú kamás.

— Maga taxis?

— Az.

— Vigyázzon a Lacival! Megmondani őszintén, oké? Régen bokszoló volt, mindenkit megvert. Most is verekedős, mindenki fel tőle.

— Ugyan már. Elég kirúgni alóla az egyik mankót.

— Nem lehet. Engem is elkapott már.

— A pincér azt mondta, most látja először mankóval.

— Mindig ezt kell neki mondani! Hogy sose láttuk így. Egy Zil szétlapította a lábát, azóta állandóan autók elé veti masát, és a kocsmákat járja. Amikor tökrészeg, köröz a feje fölött a mankóval. A múltkor két embert csapott le.

— Miért nem jelentetek fel?

— Egy nyomorékot...

Ebben a pillanatban előbukott a mellékhelyiség félköríves, enyhén koszos függőnye mögül a mankós.

— Utálja a taxisokat — súgta még a fiú.

— Mit dumálsz, te tikk-takkos?! — bökött felé Laci.

— Semmit.

— Hord el magad!

Laci leült. Mankóit úgy helyezte el, hogy kezeügyében legyenek. Felemelte poharát, s egy nyeletre kiitta tartalmát.

— Uram — mondta a sofőr —, lassan menjem kell.

— Micsoda?

— Vár a munka.

— Az várhat. Te meg visszaülsz, és megiszod a cseresznyédet. Ne féj tőlem. Ezek itt összeviszsa ugatnak, ismerem őket.

— Jó, egy pillanatra még leülhetek.

A sofőr felhajtotta a cseresznyének nevezett csapvizet. Másik utasa, a kótyagos fiú a mennyezetet kémlelte, miközben az asztalra könyökölt, s tenyerébe ingatta bús fejét. Talán a mennyezetet vélte felfedezni a sors neki szánt üzenetét. A felszolgáló a sötét pultját támasztotta, s lopva sandított feléjük.

— Több mint egy százás van az órában — mondta a sofőr.

— Téged csak a pénz érdekel? — kérdezte a volt bajnok.

— A munka. Menni, menni. Száguddani. Lehet, hogy a másik sarkon épp rám vár egy vajudónő. Kórházba kell vinni.

— Te bolond taxis. Miért kell menni? Miért kell szólni? Mit ugatsz nekem? Viselkedj rendesen. Vagy szétverjem a pofádát?

— Ne!

— Pedig te rendesnek látszotál. Tudod, ki vagyok én? Nekem beszélsz pénzről, munkáról, kórházról? Miért nem beszélsz a szerelemről? Hogy hazaviszel egy szerelmes párt? Miért nem beszélsz a sikerről? Hogy bajnokságot nyertél az autódal?

— Nem nyertem.

— Látod te szemét. Te is megérdemelnél egy jó verést.

Ekkor ott termett a felszolgáló.

— Mit hozhatok még, Lacikám?

— Ugyanazt.

— Addig megnézem a taxiórát — mondta a sofőr.

— Nem mégy sehoval! Ha akarod a kocsid árát is kifizetem. Azt hiszed, nincs pénzem?

— Dehogyan... A vécére ki-mehetek?

— Menj csak — pöhögött az egykori bajnok.

Amikor a taxis kijött a mellékhelyiségből, az asztalnál már többen ültek. A bajnok őket leckéztette. Hatalmas ökle göröcsösen rángott az abroszon, mintha most akarna bevinni egy jobbgyenest. A taxis kisurrant a kocsihoz.

Remegő ujjával alig tudta a kulcsot bedugni a zárba. Végre kinyitotta az ajtót, beült. Az óra száznoleven forintot mutatott, gyorsan kikapcsolta. Minusz nyolcvan. Nem baj, lenyelem, kifizetem, mi az a nyolcvan forint? — vizsgálgatta magát a sofőr. Nem lehet mindig nyerni.

Eszébe sem jutott, hogy soha életében nem nyert semmit.

PALÁDI JÓZSEF

dezte utasát, a kótyagos fiatal embert, aki állítólag elhunyt édesanyját siratta:

— Nem sérült meg?

— Kicsit fáj a fejem. De annak már mindegy. Mindig fáj.

— Vigyem orvoshoz?

— Isten őrizz! Máskor is beverték már. Csupa lyuk a fejem.

— Felvehetem ezt a szerencsétlent?

— Felőlem...

Időközben a mankós beszélt a hátsó ülésre. Kényelmesen elterpeszkedett, és ráivallt a taxisra:

— Igyekezz, apukám! Nem szeretem az ilyen gizda alakokat.

— Előbb ezt az urat kéne haavinni.

— Ne okoskodj, mert könnyen kaphatsz egy frászt. Tudod, hogy szoktam a sofőröket hátulról leütni?!

— Na, ne! Odavisszük, ahova akarja — sápitózott az elől ülő.

Néhány sarokkal arrébb, a Kakas vendéglőnél a mankós megálljt parancsolt.

— Ti is bejöttök — mondta.

— A vendégeim vagytok.

— Nem lehet — szabadkozott a sofőr.

— Szétverem a kocsidat.

Mindhárman betértek a kocsmába, s leülték az ajtó melletti asztalhoz. Az abroszok tiszták voltak, a vendégek csendesen iszogattak. Jó helynek látszott.

— Itt vagy, Laci? — mondta a felszolgáló.

— Itt.

— Nem láttalak még ezekkel a...

— Mankó. Mondd csak ki. Mankónak hívják.

— Mit hozzak?

— Három cseresznyét.

— En jaffát kérek — szolt közbe a sofőr.

— Ne ugass! — förmedt rá a rokkant.

A pincér kacintott: víz lesz a pálinkás pohárban.

— Mife visszajövök, itt legyen!

A mankós felállt az asztaltól. Úgy, hogy előbb rátenyerezt az asztallapra, combnyi vastagságú karjára néhezkedett; óvatosan, lassan felhúzta altestét, az asztal szintjéig, majd hirtelen mozdulattal átlendült kézenállásba. Fejét felszegte, mint az artisták. Hamar arcába szökött a vér. Jobb lába a lámpa irányába mutatott. Combjánél metszett bal végtagjára rácsúszott a biztosított tüvel összecsomózott nadrágszár, s elővillant a még vöröses, heges csónk. Gyorsan, ügyesen visszacsúszott a

Gyenes Kálmán 1941-ben Kövegyen született. A gyermekkor meghatározó élményei a tanyákhoz fűzők. Onnan járt be általános iskolába, s már fényképezgetett is. A szenvedély később is megmaradt, amikor másfelé sodorta az élet a kamera nélkül töltött éveken. Tizenkét éve újra kezdte, s 1972-ben már részt vett első, országos fotókiállításán. Aztán tárlatok és díjak hosszú sora következett, itthon és külföldön. Valaha a sporttal kezdődött a számára a fotó, s egyúttal újjáéledtek benne a gyermekkor élményei, a közvetlen

kötődés a tájhoz, ami a tájjal természetes szimbólisban már élt, de abból kiszakadt, s a kívülről, elemző módon visszanező ember sajátja lehet csak. A DÉLÉP-hez 1975-ben került fotósnak. Azóta hivatása is a fény által teremtet képek világa. Hivatása, mert építészettel is úgy fotóz, mint tájat vagy embert, a Tiszát vagy Algyó olajmezejét; az ember és az általa teremtett-befolyásolt környezet kapcsolatát, vizsgálva. Március 3-án nyílik a November 7. Művelődési Házban első önálló kiállítása.

Sz. L.

Lakatos István

Az éjszaka válaszai

— A Könyvet kulcsra zárnai, éneket nem énekelni, verset láncra fűzni...
— Hiába, vér a kötésen, betűi könyvfödélben is átsötétlenek.

— Feledni szót, szétzúzni vágyakat, gondolatot itélni némaságra...
— Kiülnek a néma szembe, hiába, onnét kiáltanak.

— Lehűteni szívet-kínt, elfagyott szenvedélyekre hengergetni sziklát...
— Harmadnapon meghasádnak a kripták: fölöttük élő test ragyog.

Valkó Antal

Végeredmény

Kiszúrt minden kiszűrhető maradt a tiszta párlat kezébe fogta s ült a tűz előtt míg szemébe hullott az idő

Reformkori városportrék

I dézet Antalffy Gyula: Reformkori magyar városrajzok című, nemrégiben megjelent könyvéből: „A Tisza szülte Szegedet; a folyón itt kindlkozó jó átkelési lehetőségéből fakadt léte, s jó ideig legfőbb szerepköre is, melyet csak növelt a Kárpát-medencét átszelő út melletti fekvése. A lakosság főfoglalkozása ugyan a földművelés, az állattenyésztés és a halászat, mégis a kereskedelem — és a vele kapcsolatos hajózó és fuvarozó tevékenység — kezdettől fogva a legjelentősebb városfejlesztő erő. Szeged neve jellemző módon egy olyan oklevélben szerepel először, amely 1183-ban a Nyírára való sószállításról rendelkezik.”

A jeles útirajzíró, Antalffy Gyula most recenzált könyve méltó kisöccse korábban megjelent művének, az Igy utaztunk hajdanában címűnek, de most csak a reformkori (1825–1850.) viszonyok országán, illetve annak 30 városán vezet végig az olvasót, segítségül hívva a korabeli lapok országleírásait. A kilenc nagy lap (Athenaeum, Életképek, Honderű, Honművészet, Pesti Divatlap, Pesti Hírlap, Regelő, Társalkodó, Tudományos Gyűjtemények) írásain túl felidézi a helyi krónikásokat is. Így Szegedről Reizner János és Ko-

vács János, Makóról Sztróbk Miklós, Hódmezővásárhelyről Nagy Ferenc, Szathmáry Károly és Szőnyi Benjámin írásait citálja a szerző.

A citátumok segítségével a jellegzetességeket kapja az olvasó, kiemelve a városok kisugárzó szellemi hatását. Sopron után Kőszeggel és Szombathellyel, Egerszeggel, Kanizsával meg Kaposvárral, majd Péccsel, Szekszárdal és Bajával, ezt követően Székesfehérvárral, a Bakony városával; Veszprémmel és Pápával, ezután Győrrel, Esztergommal és Váccal, Pest-Budával, Cegléddel, Körössel és Kecskeméttel, Szegeddel, Várárhellyel, Makóval és Gyulával, Jászberényvel, Karcaggal és Fegyvárával, Debrecennel, Egerrel, Miskolccal, valamint Óvártól Patakig néhány kisebb településsel ismerkedünk meg. A 440 oldalas könyv 20 oldalnyi terjedelmet szentel Szegednek, a megye másik két városa 9 oldalt kapott.

A reformkori Szegedet a paprikatermesztéssel, az elhanyagolt, áldatlan állapotban levő utakkal és terekkel, a Tiszával; a halászzattal, a superokkal, a vízi malokkal, továbbá a falusias Alsóvárossal, az iparosodó Felsővárossal, a Palánkkal, a város társas- és gyermekcipőben járó színházi életével jellemzi Antalffy Gyula, miközben két korabeli képet (Szeged látképe a Tisza felől és a Templom tér) is bemutat. A város lakóiról ezt írja: „A különböző korabeli tudósításokból az az összkép alakult ki, hogy Szeged polgárai erényesek, egyeneslelkűek, vendégszeretők, áldozatkészek és buzgó hazafiak.” A város tudományos és kulturális fejlődése viszont lassúbb a többiekéhez képest, ami azgal is magyarázható, hogy Szeged értelmisége és iparossága jelentős mértékben elmenekült a városból a török elől. A szellemi élet felpezsdítése csak a 18. sz. elején kezdődik az iskoladrámákkal, Dugonics Andrásal, Kelemen László együttesének felleptével. A gyorsabb haladást azonban csak a vasúttal (1854), a gőzgépre alapozott gyáripár megjelenésével és a kereskedelem széles körű kibontakoztatásával érték el. Ez azonban már túlmutat a reformkoron.

A nemzeti öntudatra ébresztő reformkor városairól nyújtott ismeretanyag érdemes és érdekes olvasmány, színes, aprólékos életképek elevenednek meg 140–150 év távlatából a jelennek munkálva, de a jövőt is gazdagítva. (Panoráma, 1982).

BÁTYAI JENŐ